

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЛАНДШАФТНА АРХІТЕКТУРА»

Яковлева В.А., Гаврилюк М.П.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті розглянуті особливості методики навчання дисципліни «Ландшафтна архітектура» у вищих навчальних закладах України. Встановлено, що метою викладання курсу є оволодіння студентами теоретичними основами дисципліни та формування знань, вмінь та навичок практичного застосування отриманих знань під час створення нових проєктів. Показано методичні підходи до вивчення дисципліни: роль індивідуального завдання самостійної роботи та натурного спостереження у формуванні фахівця садово-паркового господарства. **Ключові слова:** методика навчання, дисципліна «Ландшафтна архітектура», лекція, висококваліфіковані фахівці, навчальний процес, навчальний модуль дисципліни, структура лекції.

Постановка проблеми. Сьогодення вимагає від закладів вищої освіти забезпечити господарства України кваліфікованими фахівцями, які здатні вирішувати завдання збагачення інтелектуального, творчого і культурного потенціалу народу України. Ландшафтна архітектура в нашій країні – один з провідних видів архітектурної діяльності, направлена на створення гармонійного і цілісного образного оточення людини, вона вирішує екологічні проблеми міст та населених пунктів, сприяє оздоровленню населення та держави, бере участь у вихованні творчої особистості. З кожним роком зростає її значення та вона набуває особливої актуальності, а фахівці все більше користуються попитом, як в межах країни так і за кордоном. Відповідно потреба у висококваліфікованих фахівцях зростає, а навчальний процес несе відповідальність за сучасний стан знань студентів в даній галузі науки.

Вивчення методики навчання дисципліни «Ландшафтна архітектура» закладає "фундамент" у підготовці фахівців садово-паркового господарства, які володіють питаннями щодо міжнародного досвіду та готові до використання методів і технологій з ландшафтної архітектури у садово-паркових комплексах усіх категорій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями методики викладання дисциплін для фахівців садово-паркового господарства займалися І.Д. Мамай (Динаміка ландшафтів: методика вивчення), Н.Я. Крижановська (Основи ландшафтного дизайну).

Покращенням та вдосконаленням методів організації навчального процесу займалися М.І. Махмутов, М.М. Левіна, Т.І. Шамова, що трактували своє бачення методу як єдності методів викладання і методів учіння. Проте серед науковців немає єдиної точки зору щодо методики викладання цієї дисципліни у вищих навчальних закладах.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми Проте, у вимогах щодо модернізації вищої освіти при визначенні результатів навчання застосовують здібності студентів до оцінки, аналізу, класифікації, узагальнення, розпізнання, передбачення тощо. Саме ці компетентності постають у методиці навчання дисципліни «Ландшафтна архітектура» та впливають на якість освіти в цілому, і цей аспект порушеної проблеми має бути детально вивченим. Вивчення

літератури з проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що методика навчання фахівців садово-паркового господарства ще не була предметом окремого дослідження. Викладене вище спонукало нас долучитись до дослідження цієї проблеми у контексті завдань освіти на сучасному етапі.

Метою статті є розкриття особливостей методики навчання дисципліни «Ландшафтна архітектура» при підготовці майбутніх фахівців садово-паркового господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проаналізувавши робочу програму дисципліни «Ландшафтна архітектура» в НУБіП України, ми встановили, що мета викладання її, полягає у якісній теоретичній і практичній підготовці фахівців садово-паркового господарства. Також необхідно зазначити, що завданням дисципліни є підготовка студентів до творчого проектування різного функціонального призначення ландшафтних об'єктів, із врахуванням ландшафтних та містобудівельних особливостей територій, які відведені під проектування. Вивчення навчальної дисципліни дає змогу студентам знати історію і теорію ландшафтного мистецтва, як основ творчого процесу збереження, організації та відтворення, як сучасних так і історичних ландшафтів, також освоєння теоретичних основ і практичних методів ландшафтного проектування. Необхідні методи формування ландшафту базуються на використанні знань з дендрології, ботаніки і фізіології рослин, екології, ґрунтознавства, метеорології, квітникарства, культурології, філософії та інших дисциплінах.

Закінчивши вивчення курсу «Ландшафтна архітектура» студенти вмітимуть творчо оцінювати ландшафтні об'єкти різного функціонального призначення; проводити передпроектний аналіз території об'єкту проектування, а також кваліфіковано складати і оформлювати проектну документацію.

Згідно з навчальним планом на навчальну дисципліну «Ландшафтна архітектура», в НУБіП України відводиться чотири змістовних модулі (кожен з них поділений на лекційні, практичні, лабораторні заняття та самостійну роботу) та курсовий проєкт з «Ландшафтної архітектури». Для вивчення дисципліни виділено 60 годин на лекційні заняття, лабораторні заняття, а також на самостійну роботу [3].

Перший змістовний модуль «Історичний огляд розвитку садово-паркового мистецтва стародавнього світу» включає сім тем. Для їх вивчення виділено 16 академічних годин лекційних занять, 16 годин – лабораторних, 15 – самостійних.

Для освоєння змістовного модулю 2 «Історичний огляд розвитку садово-паркових стилів» виділено на лекційні заняття – 14 годин, лабораторні – 14 годин та самостійна робота – 15 годин.

Для освоєння та вивчення змістовного модулю 3 «Соціально-містобудівельні і функціональні передумови композиції садово-паркових об'єктів. Основи побудови садово-паркової композиції» виділено по 14 годин лекційних та лабораторних занять, та 15 годин самостійної роботи.

Четвертий змістовний модуль «Природні та штучні компоненти в побудові садово-паркової композиції» є заключним при вивченні дисципліни. На засвоєння цього модуля виділено 16 годин лекційних занять, 16 годин лабораторних занять та 15 годин самостійної роботи.

Під час педагогічного спостереження за вивченням дисципліни, нами було визначено, що викладачі використовують різноманітні методи навчання, найпродуктивнішим методом під час вивчення та засвоєння матеріалу є метод проблемного викладення, під час якого викладач використовує будь-які джерела й засоби, до викладання матеріалу, ставить проблемне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, демонструє спосіб розв'язання поставленого завдання. В такому випадку студенти стають співучасниками навчального процесу [4].

Під час викладання лекційного матеріалу та проведення лабораторних занять, викладач використовує різні елементи наочності, серед них презентації, відеоролики, плакати, завдяки яким активізується візуальне сприйняття матеріалу студентами.

Лекція в навчальному процесі вищої школи займає домінуюче місце і вимагає від викладачів постійної праці над вдосконаленням її методики, а це можливо за умови, що викладачі постійно перебуватимуть у пошуках, вивчатимуть передовий досвід і творчо використовуватимуть його у своїй практичній діяльності [1].

Лекція повинна бути структурована і містити вступ, основну частину і висновки (щоправда, ні загальну структуру лекції, ні її окремі частини не можна стандартизувати. Все залежить від творчості викладача). Вступ має бути коротким і виразним. У ньому викладач зосереджує увагу студентів на предметі лекції, її цілях і завданнях, прикладному значенні. Важливо також викликати інтерес до навчального матеріалу, відновити у пам'яті студентів основний матеріал з попередніх лекцій, дати час підготуватися до сприймання лекції. Більша частина лекції відводиться для розкриття основного змісту, передбаченого планом лекції. Завершується виклад лекції висновком.

Ефективність лекції значною мірою залежить від чіткості та послідовності розгортання її змісту. Цьому сприяє план, який доцільно викладачеві повідомити на початку лекції або в кінці попередньої [2].

Запорукою ефективності лекції є вдало підібраний фактичний матеріал. Однак переванта-

ження лекції фактами нерідко призводить до зниження її наукової цінності. Кількість фактичного матеріалу має визначатися кількістю узагальнень. Кожне узагальнення бажано підкріпити конкретним фактом.

Лекція покликана не тільки формувати у студентів основи знань з певної наукової галузі, а й визначати напрями, зміст і характер інших видів навчальних занять (семінарів, практичних і лабораторних робіт) та самостійної роботи. З огляду на це лекції необхідно вибудовувати на матеріалі, який буде поглиблюватися і розширюватися на семінарських та лабораторно-практичних заняттях. Акцентувати слід на тій інформації, яка найнеобхідніша для майбутньої діяльності студента.

У педагогіці єдиної методики проведення лекцій не існує, однак кожен викладач має дотримуватися певних вимог:

1. Доведення до студентів мети лекції і належне її мотивування. Це виховує в них вміння одразу, без зволікань, залучатися у процес слухання лекції.

2. Доступність і науковість викладу. Доступність передбачає врахування рівня студентів, їх індивідуальних особливостей, а науковість – розкриття причинно-наслідкових зв'язків, явищ, подій, проникнення в їх сутність, міждисциплінарні зв'язки тощо. Матеріал має бути цікаво вибудований, щоб легко сприймався і повніше й всебічніше усвідомлювався студентом. Викладач має відстежувати, що із сказаного ним і якою мірою сприйнято аудиторією, чи не виникли у слухачів запитання через недостатнє розуміння змісту лекції, непідготовленість до її сприйняття; чи встигають вони усвідомити кожне нове положення, чи вміють поєднувати нову інформацію з попередньою тощо.

3. Включення механізму зворотного зв'язку. Це дає змогу лектору не лише контролювати рівень сприймання, а й регулювати процес роздумів залежно від реального стану студентів. Цього можна досягти 5-10-хвилинним вибірковою опитуванням кількох осіб. Деколи його проводять у письмовій формі, роздаючи всім студентам картки з найважливішими запитаннями, на які вони повинні відразу написати короткі відповіді.

4. Повторення важливих теоретичних положень. Це дає змогу студентам не тільки записати основне, а й краще засвоїти матеріал. Такі повтори підвищують ймовірність запам'ятовування, а отже, і розуміння, систематизацію матеріалу, який базується на міцному фундаменті засвоєних фактів.

5. Завершення кожного питання лекції підсумком і мотивованим переходом до наступного. Виокремлення складових частин навчального матеріалу полегшує сприймання і запам'ятовування, допомагає краще усвідомити зв'язки між частинами цілого.

6. Вміння і здатність змусити себе слухати. Це передбачає увагу. Процес сприймання, розуміння й засвоєння лекційного матеріалу неможливий без уваги, що полягає в спрямованості і зосередженості психічної діяльності людини на певних об'єктах чи діях і відволіканні від усього іншого, стороннього.

7. Емоційність викладу. Вона є засобом мобілізації і підтримання уваги студентів. Емоційність

досягається насамперед чіткою, живою, образною, інтонованою мовою викладача, їй сприятимуть також афоризми, вдалі аналогії, ідіоматичні вирази.

8. Налагодження живого контакту. Йдеться про вміння викладача тримати в полі свого зору кожного студента, своєчасно і правильно реагувати на їх міміку, репліки, жести, вдало використати жарт, дотеп, гумор. Такі засоби зближують викладача з аудиторією і сприяють створенню настрою для більш осмисленого сприймання змісту лекції.

9. Створення проблемних ситуацій. Усвідомлення студентами проблеми налаштовує їх на її розв'язання, спонукає до роздумів, активізує їх пізнавальну діяльність. Викладач при цьому має змогу керувати перебігом мислення студентів.

Форми і методи підготовки до лекції різноманітні. В цьому випадку багато залежить від особливостей пам'яті, досвіду, складу розуму лектора, характеру виступу, особливостей аудиторії. Однак можна говорити про загальні моменти підготовчого процесу також про загальні методичні положення.

Умовно підготовку до лекції можна розділити на три етапи:

1. Попередня робота (перший етап – дослідницький процес). Лектор визначає проблему майбутнього виступу, її актуальність, практичну значимість теми, встановлює перелік питань, вивчає джерела, які в подальшому стануть основою змісту майбутньої лекції, також відвідує консультації, лекції на аналогічні теми. На цьому етапі лектор накопичує знання.

2. Розробка змісту майбутньої лекції (другий етап підготовки лекції – підготовка теоретичної частини виступу, відбір фактів, їх аналіз та узагальнення, вибудова логічної системи аргументації, складання плану, завершується створенням «макету» майбутньої лекції – тексту. На цьому етапі лектор визначає об'єм відомостей, котрі він повідомить слухачам, але текст – це матеріал, необхідний лише для самого лектора.

3. Підготовка до лекції як до акту публічного виступу – третій етап роботи. Якщо на попередньому етапі лектор утворює продуману, композиційно оформлену, відредаговану «модель» майбутньої лекції, то на останньому він починає безпосередню підготовку до реалізації цієї «моделі» в процесі виступу перед слухачами.

Отже, розглянемо послідовно елементи цих етапів. Перший етап підготовки лекції – вибір теми, яка визначається перед усім спеціальністю лектора. По обраній темі у лектора не може бути менше знань і досвіду, ніж у слухачів. Але знання теми лектором, це не основне, бажано, щоб тема була цікава для лектора особисто, хвилювала його. Тоді хвилювання лектора передадуться слухачам, тема не залишить їх байдужими [5].

Під час вибору теми необхідно також визначити її межі та коло питань. Не потрібно намагатися охопити все. Обрана тема напевно буде частиною якоїсь більш загальної проблеми, одним з її аспектів. Необхідно також встановити зв'язок: проблема – тема. Обравши тему та з'ясувавши її об'єм, необхідно встановити для себе сутність теми, продумати її основну ідею, яка може бути представлена у вигляді мети лекції, адже мета, це основний конструктивний елемент лекції.

Назва лекції є досить важливим елементом, оскільки правильно обрана, а також сформована назва допоможе як в уточненні теми, так і при визначенні мети.

Можна зробити висновок, що вибір теми, визначення її суті, встановлення об'єму, визначення мети, формулювання назви можна виразити як чорновий варіант плану або схеми лекції. Це ще не план в повному розумінні слова. Попередня схема – це методичний інструмент на час розробки теми, організуючий початок всієї підготовчої роботи. Попередній план містить викладення основних думок, показує, на які, орієнтовно, частини поділяється лекція, яка залежність і зв'язок її розділів.

Складання попереднього плану – необхідний етап в розробці теми: це крок прояву творчої ініціативи, те, що до звернення до книг і інших джерел визначає власну лінію лектора в роботі. Попередній план – це методичний інструмент, компас при відборі матеріалу.

Складання плану лекції і робота над літературою – процес діалектичний: з однієї сторони, визначається коло питань, за яким відбирається матеріал, з другої – постійно уточнюється сам план лекції. Він змінюється, вдосконалюється і до кінця роботи над вивченням теми має закінчений вигляд.

Конкретна підготовка до лекції полягає в основному в читанні різної літератури. Цю літературу можна поділити на декілька груп, в залежності від мети роботи [1].

Література, що використана лектором, може допомогти йому точніше визначити і пояснити слухачам складні проблеми, підняти в лекції, підтвердити конкретними офіційними даними окремі положення (тези) лекції, а також в якійсь мірі підготувати лектора до відповідей на питання, що можуть виникнути у слухачів. Викладаючи матеріал, лектор складає список літератури, рекомендованої слухачам. Один з самих відповідальних моментів підготовки до лекції – обмірковування і систематизація зібраного і накопиченого матеріалу.

Коли матеріал зібрано та проаналізовано, можна розпочати роботу із складання точного плану змісту майбутньої лекції. На цьому етапі необхідно продумати, чітко сформулювати питання теми, розмістити їх в суворо визначеній послідовності. Добре складений план має велике значення в роботі лектора над текстом майбутнього виступу. План лекції являє собою повне розкриття основ змісту теми, а не простий повтор її назви. Він дозволяє розподілити матеріал в певній логічній послідовності, допомагає його відібрати. Так як лекція суворо регламентована, саме план буде являтися тим засобом, який «відкине» все другорядне, залишивши матеріал, без якого не можна обійтись. Текст лекції включає в себе три частини: вступ, основну частину, висновки. Кожна частина має певну функцію [1].

Вступ психологічно вводить слухача в процес сприймання. Він повинен привернути увагу, забезпечити контакт лектора з аудиторією. Тому склад вступу може бути наступним: вступне зауваження, формулювання конкретної мети лекції, огляд головних питань теми.

Розміри вступу визначаються рядом факторів: тривалістю лекції, її змістом, настроєм ау-

диторії тощо. Але завжди необхідно прагнути до локонічності, не затягувані вступу; 3-4 хвилини буде достатньо.

Порушення логічних відношень між розділами, розділом і темою, розділом і підрозділом веде до порушення відповідності думок об'єктивному ходу речей.

Методика рекомендує загальні правила композиційної побудови лекції [3]:

1. Послідовність. Думки повинні бути пов'язані логічно і витікати одна з одної.

2. Посилення. Сильний початок, емоційні аргументи в середині, найсильніші – в кінці. (Сильні докази, нова інформація завжди притягують увагу).

3. Органічна єдність. Поділ на пункти повинен витікати з самого матеріалу, диктуватись ним, тобто структура повинна бути гармонічно пов'язаною зі змістом.

4. Економія засобів. Мінімум слів, фактів і доказів. Лише те, що веде до розкриття теми, з'ясуванню її суті

Висновки і пропозиції. Таким чином, лекція в навчальному процесі вищої школи займає домінуюче місце, викладачі використовують різноманітні методи навчання, найпродуктивнішим методом під час вивчення та засвоєння матеріалу є метод проблемного викладення матеріалу, готуючись до лекції викладач повинен дотримуватися усіх положень до підготовки лекції.

Список літератури:

1. Дубасенюк О.А. Методика викладання педагогіки: курс лекцій / О.А. Дубасенюк, О.Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 328 с.
2. Мистецтво бути викладачем: Практ. посібн. / А. Брінклі, Б. Дантес, С. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд / За ред. О.С. Сидоренка. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2003. – 144 с.
3. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
4. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навчальний посібник для вищих навчальних закладів / В.А. Семиченко. – Київ: Вища школа, 2004. – 335 с.
5. Туркот Т.І. Психологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник / Т.І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 516 с.

Яковлева В.А., Гаврилюк М.П.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

ОСОБЕННОСТИ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «ЛАНДШАФТНАЯ АРХИТЕКТУРА»

Аннотация

В статье рассмотрены особенности методики обучения дисциплине «Ландшафтная архитектура» в высших учебных заведениях Украины. Установлено, что целью преподавания курса является овладение студентами теоретическими основами дисциплины и формирования знаний, умений и навыков практического применения полученных знаний при создании новых проектов. Показано методические подходы к изучению дисциплины: роль индивидуального задания самостоятельной работы и натурального наблюдения в формировании специалиста садово-паркового хозяйства.

Ключевые слова: методика обучения, дисциплина «Ландшафтная архитектура», лекция, высококвалифицированные специалисты, учебный процесс, учебный модуль дисциплины, структура лекции.

Iakovleva V.A., Gavrylyk M.P.

National University of Bioresources and Natural Resources of Ukraine

FEATURES OF LANDSCAPE ARCHITECTURE DISCIPLINE TRAINING METHODS

Summary

The article deals with the features of the methodology of teaching the discipline "Landscape Architecture" in higher educational institutions of Ukraine. It is established that the purpose of teaching the course is to master students with the theoretical foundations of discipline and to form the knowledge, skills and abilities of practical application of the received knowledge when creating new projects. The methodical approaches to the study of discipline are shown: the role of the individual task of independent work and physical observation in the formation of a specialist in landscape gardening.

Keywords: teaching methodology, discipline "Landscape Architecture", lecture, highly skilled specialists, educational process, discipline module, structure of lecture.